

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
ДУ НДІ соціально-трудова відносин
Міністерства праці та соціальної політики України
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганський обласний центр дитячо-юнацького туризму та краєзнавства
Слобожанський осередок Наукового товариства ім. Т. Шевченка
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання
Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка
Газета „Краєзнавство. Географія. Туризм”

НАУКОВІ ПОШУКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: вчора, сьогодні, завтра

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу
Українського Географічного товариства*

*26 – 28 жовтня 2009 року,
м. Луганськ*

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2009

УДК 911(063)

ББК 26.8

Н34

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

Н34 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ) / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи досліджень з усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Окремі матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплін у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)

ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009

УДК 911(063)
ББК 26.8
НЗ4

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

НЗ4 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, зав матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганськ відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ). Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи дослідже усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Ок матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплі загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)
ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

ЗМІСТ

І. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Шищенко П.Г.</i> НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ЛУГАНСЬКИХ ГЕОГРАФІВ У СВІТЛІ ЮВІЛЕЙНОЇ ДАТИ	3
<i>Жадан В.І., Кисельова О.О.</i> СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	4
<i>Доценко А.І.</i> МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	8
<i>Ішук С.І., Гладкий О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ І ТИПОЛОГІЇ ПРОМИСЛОВИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	11
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р., Зубрицький Ю.</i> ГЕОМОРФОЛОГІЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ	13
<i>Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В.</i> ГЕНДЕРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ	16
<i>Олійник Я.Б., Мельник К.Ю.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	18
<i>Стецюк В.В.</i> ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ УКРАЇНИ	21
<i>Топчієв О.Г., Яворська В.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ НОВОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	29

ІІ. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Бабич О.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІСОПАРКІВ М. ЛЬВОВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ	33
<i>Белоусова Н.В.</i> СТРУКТУРНА ЗМІННІСТЬ ГЕОСИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
<i>Брусак В.П.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	38
<i>Ворова В.П.</i> ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	40
<i>Гришко С.В.</i> СТАРОБЕРДЯНСЬКЕ ЛІСНИЦТВО ЯК ЛІСОКУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ У СТЕПУ	43
<i>Дарницький В.Б., Ищенко М.А.</i> О СОПРЯЖЕНИИ ВОДНЫХ ЦИКЛОВ НАД КОНТИНЕНТАМИ И В ОКЕАНЕ НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ТИХОГО ОКЕАНА	45
<i>Дернов В.С., Удовиченко Н.И.</i> НОВЫЕ НАХОДКИ КАМЕННОУГОЛЬНЫХ АММОНОИДЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ	49
<i>Дмитриченко Т.М.</i> ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ РЕЛЬЄФУ ІЗЯСЛАВСЬКОГО КРАЮ (півночі пограничної зони Придніпровської та Подільської височин)	53
<i>Зав'ялова Т.В.</i> ПРИРОДНІ УМОВИ БАСЕЙНУ Р. МОЛОЧНОЇ ЯК ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІХЕНОФЛОРИ	56
<i>Іванова В.М., Кірнік А.А.</i> ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я	58
<i>Исаева Р.Я.</i> ЛЕКАРСТВЕННЫЕ РАСТЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ, ИХ ЭКОЛОГИЯ И ОХРАНА	60
<i>Кисельова О.О.</i> ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЯРУЖНОЇ ЕРОЗІЇ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	61
<i>Кокус В.В.</i> НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ПРИ ВУАН ТА ЇХ ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	63
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	66
<i>Куделіна С.Б.</i> "ГАРЯЧІ ТОЧКИ" ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ	67
<i>Лаврик О.Д.</i> ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ РІЧИЩ І ЗАПЛАВ	72
<i>Мельничук М.М., Ковальчук С.І., Десятник В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РЕКРЕАЦІЇ	75
<i>Непша О.В.</i> ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ КІС ПІВНІЧНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ АЗОВСЬКОГО МОРЯ	78

<i>Парилоська Г.</i> ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ПРОЕКТІВ	82
<i>Рунців О.І.</i> ПРИРОДНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	84
<i>Стецишин М.М., Донець І.А.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОМЕЛІОРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	86
<i>Ткаченко Т.І.</i> ДО СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	88
<i>Холковська Т.Ю.</i> ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ТЕРЕНАХ ПОДІЛЛЯ	89
<i>Юровчик В.Г.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	91

ІІІ. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

<i>Альтгайм Л.Б.</i> ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВПЛИВ ЦЕНТРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ НА ЦЕНТРИ РАЙОННИХ ЛОКАЛЬНИХ ПІДСИТЕМ	95
<i>Андерсон В.М., Белова О.Л.</i> ПАТТЕРН-АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПРОСТОРОВИХ ДАНИХ В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	99
<i>Афоніна О.О.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІСЬКОГО РЕГІОНУ	100
<i>Барановський М.О.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ДЕПРЕСИВНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	103
<i>Гаврюшенко Г.В.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	105
<i>Гасвська Н.С., Мельник І.Г.</i> ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ РЕГІОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ФАКТОРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ БІДНОСТІ	108
<i>Горб К.М.</i> ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ	111
<i>Дворська Л.А.</i> СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	113
<i>Кандауров В.В.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПОДІЛУ НА РАЙОННОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-СХІДНИХ РАЙОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	116
<i>Кисельов Ю.О.</i> ЧИННИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ГЕОПРОСТОРУ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ	117
<i>Коваленко В.П., Єфименко В.І.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	118
<i>Козловець А.В., Сегіда К.Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ СІМЕЙ	120
<i>Копер Н.Є.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОМИСЛОВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
<i>Корнус А.О.</i> ДИНАМІКА ЛЮДНОСТІ МІСТ ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	124
<i>Кулешова Г.О.</i> ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	126
<i>Макогон Г.Є.</i> ПОРІВНЯЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ВОРОНЕЗЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)	129
<i>Мартынченко Н.Н., Матросов В.Д.</i> НАПРАВЛЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ И КОНСИГНАЦИОННЫХ ЗОН ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ И РОССИИ В РАМКАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА	132
<i>Меліхова Т.Л.</i> КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МІСТА	135
<i>Мельник І.Г.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	137
<i>Мозговий А.А., Гринюк Т.А.</i> СТАН КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	142
<i>Молодецький А.Е., Верстюк С.Ю.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В МАЛОМУ АДЖАЛИЦЬКОМУ ЛИМАНІ	144

17.

<i>Нефедова Н.Є.</i> СУЧАСНІ ВОДОГОСПОДАРСЬКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СВІТОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ СТРУКТУР	145
<i>Нсмець Л.М., Моштаківа Н.В.</i> БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	148
<i>Олійник В.Д.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ...	152
<i>Питуляк М.Р., Питуляк М.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я	155
<i>Пологовська Ю.Ю.</i> ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПОСЕЛЕНСЬКУ МЕРЕЖУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	157
<i>Прохорова Л.А.</i> СОЦІАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ	159
<i>Сайчук В.С.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ РІВНІ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	161
<i>Сердюк А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	164
<i>Склярська О.І.</i> ПОНЯТТЯ ТА ТИПИ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	165
<i>Слоньова Т.І., Чикіна Ю.Ю.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ МІСТА ЛУГАНСЬКА	168
<i>Смочко Н.М.</i> ГІДРОЕНЕРГЕТИКА ЯК ОДНА З ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	171
<i>Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.</i> ЕКОНОМІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ	172
<i>Татарінов І.Є.</i> РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РІВНЯ ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКІВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У 50-80-І РОКИ (НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ)	176
<i>Тітенко З.В.</i> ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	178
<i>Шилова Л.Г.</i> ЗНАЧЕННЯ ПАЛОМНИЧЕСТВА ДЛЯ ПРАВОСЛАВНОГО ХРИСТИАНИНА НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКИХ І СЕВЕРОДОНЕЦЬКИХ СВЯТИНЬ	181

IV. ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА

<i>Білецький М.І.</i> ДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ	185
<i>Гордашевська Г.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	187
<i>Гудзевич А.В., Гусак О.М.</i> ВНЕСОК ГЕОГРАФІВ В РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	188
<i>Ештокин А.Н.</i> ВЫЧИСЛЕНИЕ КООРДИНАТ ПУНКТОВ ТЕОДОЛИТНОГО ХОДА	189
<i>Казьмірова Ю.І., Ситник О.І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ПОГОДНИХ УМОВ ШИРЯЇВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 2003 – 2009 РР. (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ УЧБОВОГО МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ПОСТА В С. МИКОЛАЇВКА)	192
<i>Ковальова Л.П.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ	194
<i>Ковтун Л.О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	197
<i>Кременчуцький А.М., Вірченко П.А.</i> КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ	198
<i>Сорокіна Г.О.</i> ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	200
<i>Тімець О.В.</i> ФАХОВІ (ГЕОГРАФІЧНІ) ЗНАННЯ - ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	202
<i>Трегубенко О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО КРАЄЗНАВЧОГО РУХУ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	204
<i>Шевчук С.М.</i> ВИДАТНІ ПОСТАТІ ЗЕМЛЕЗНАВЧОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (професори Кость Дубняк та Михайло Самбікін)	207

чистих букових насаджень. Було б доцільно вжити заходи з насадженням змішаного типу лісу, зокрема, дубово-букового і сосново-букового. Цьому сприяє ґрунтовий покрив Винниківського лісу, який, у свою чергу представлений світло-сірими опідзоленими ґрунтами.

Структура Пасмового Побужжя дуже проста, тут добре виражені пасма та міжпасмові долини, які їх розділяють. Ширина пасм становить від 1 до 8 км, а довжина – від до декількох десятків кілометрів. Заліснення Пасмового Побужжя є пріоритетним завданням з оптимізації цієї геосистеми. Збільшення площі лісового урочища Гамаліївка у селі Жидатичі дубово-буковими фітоценозами сприяло б формуванню м'якого фітоклімату.

Висновок

На сьогоднішній день проблема збереження й оптимізації навколишнього середовища набула гострого соціального й економічного значення. В умовах урбанізованих ландшафтів одним із найбільш ефективних методів боротьби проти несприятливих міських умов є комплексне озеленення околиць міст.

Зелена зона Львова, яка охоплює межі в радіусі 25-30 км, завдяки своєму географічному положенню на стику ботаніко-географічних районів Розточчя, Опілля і Малого Полісся, є надзвичайно сприятливим природним районом для розвитку озеленення за рахунок багатой місцевої дендрофлори. Площа лісових насаджень цієї зони досягає 14 тис. га.

Найбільшою екологічною проблемою лісових геосистем Львова є нерациональна вирубка дерев, що призводить до негативних наслідків. Серед шляхів оптимізації лісопарків міста Львова та його околиць можна вважати збільшення площі лісів, враховуючи фізико-географічні особливості ландшафтів та межі геосистем, а також обов'язкове врахування просторової диференціації їх властивостей, пов'язаних із наявною ландшафтною структурою.

Водночас існує значна просторова диференціація лісових масивів, яка залежить від особливостей їх ландшафтної структури. Як показують дослідження, тут спостерігаються значні просторові біометричні відмінності, що обов'язково повинно бути враховано в процесі розробки заходів щодо їх оптимізації.

Література

1. Нефедова В.Б., Смирнова Е.Д., Чижова В.П. и др. Рекреационное использование территорий и охрана лесов. – Москва: Лесная промышленность, 1980. – 184 с.
2. Петлін В.М. Екологічні механізми організації природних територіальних систем. -Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – 300 с.
3. Стратегія збереження і регульованого використання парків та інших зелених зон м. Львова. Львівська Міська Рада. Рішення №1307 від 09.12.2005 р.

Н.В.Белоусова, доцент, к.г.н

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

СТРУКТУРНА ЗМІННІСТЬ ГЕОСИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність людини викликає різного роду порушення в функціонуванні природничих комплексів і так чи інакше змінює їх структуру. Майже немає ландшафтів, які б не відчували на собі прямий або непрямий вплив людського суспільства. Виходячи з цього, деякі географи вважають можливим стверджувати, нібито на Землі майже не залишилось природних ландшафтів і більшість з них замінено «антропогенними ландшафтами» (Мільков, 1973) [4].

Перебудова окремих компонентів, наприклад рослинного покриву і водного режиму, виведення різноманітних споруд – суттєві, але далеко недостатні причини для того, щоб говорити про появу нового, антропогенного, (тобто «створеного людиною», або рукотворного ландшафту). Навіть у випадках найінтенсивнішого втручання людини в структуру й функції природного ландшафту, (наприклад, у великих містах), залишаються практично незмінними та продовжують впливати на життя людей і на їх господарство геологічний фундамент, макрорельєф, клімат, тобто первинні компоненти ландшафту [1, 2].

Будь-які нові елементи ландшафту виступають у ньому, як аналоги природних об'єктів, в системі природничих зв'язків, виконуючи аналогічні функції в якості фізико-механічних, геохімічних, біологічних агентів. З іншого боку, вони однаково відчують на собі вплив природних процесів. Різні штучні споруди, з яких матеріалів вони б не були побудовані, підлягають звітрюванню, подібно гірським породам; безхозні канали меандрують; терикони порушуються

ерозією; водосховища випаровують воду, заповнюються наносами й заростають; культурні фітоценози зазнають потужного тиску зі сторони представників природної рослинності й тваринного світу.

Головна відмінність «нових» елементів ландшафту від «старих», тобто корінних природних, полягає в їх нестійкості. Вони неспроможні до самостійного існування і розвитку без постійної підтримки їх людиною. Ось чому, останнім часом, на перші позиції, внаслідок науково-обґрунтованого аналізу та оцінки перспективності окремо взятих ландшафтів, виходить питання вивчення потенціалу стійкості території дослідження.

Стійкість – важливіший критерій оцінки будь-якого новоутворення в геосистемах. Як відомо, геосистеми – це системи відкритого типу, через які безперервно проходять потоки речовини і енергії. Ізолювати геосистему від зовнішніх впливів неможливо. Отже для того, щоб отримати нові та стійкі зміни в структурі геосистем, необхідно перетворити їх зовнішнє середовище, або перебудувати систему внутрішніх зв'язків, але таким чином, щоб ця нова система зв'язків знаходилась в стійкій рівновазі з навколишнім середовищем [4].

Таким чином, реальний шлях перетворення конкретних природних комплексів складається із впливу на їх внутрішні зв'язки, шляхом перебудови тих чи інших компонентів. З досвіду людства ми знаємо, що неможна досягнути стійких змін у природному комплексі шляхом впливу на будь-який його компонент. Зміна тваринного світу, наприклад, навряд чи викличе перебудову клімату та рельєфу з геологічним фундаментом. Але достатньо змінити будь-який з цих трьох послідовних природних компонентів, щоб тваринний світ, рослинність й ґрунти відреагували на це відповідним чином.

Для оцінки результатів стихійного або цілеспрямованого впливу на геосистеми важливо відрізнити дві групи компонентів – назвемо їх умовно первинними і вторинними. До перших відносяться твердий фундамент і повітряні маси, до других – всі інші. Найбільш стійкими змінами в структурі геосистем можливо добитися шляхом перетворення первинних компонентів. Це пояснюється тим, що вказані компоненти грають роль основних поглиначів енергії і речовини з навколишньої середовища, утворюючи, як би мовити, первинні ланцюги у внутрішніх взаємодіях. Зі зміною рельєфу пов'язано порушення гравітаційної рівноваги, а всі гравітаційні процеси мають односторонню спрямованість - вони незворотні. Тому поява кар'єрів, вибалок, новоутворень – це саме ті випадки, коли поняття «антропогенний природний комплекс» може вживатися з найменшими сумнівами.

Біотичні компоненти мають здатність відновлюватися після порушення - в цьому є їх важливе стабілізуюче значення в геосистемах (Сочава, 1974). Вони мають властивість підтримувати стійкість геосистем та їх зворотні зміни [4].

Практично будь-які суттєві, стійкі перебудови геосистем можливі на рівні систем локальних рангів – морфологічних складових ландшафту. При відкритих гірських розробках земної поверхні можуть бути не тільки змінені властивості ландшафтів, але навіть знищені або замінені «новими». Ступінь стійкості природних геосистем, на відміну від їх різного роду порушених варіантів, або модифікацій, знаходиться у прямій залежності від рангу, тобто зростає «знизу вгору» - від фацій до урочищ, ландшафтів, зон тощо. Власне, ландшафт – більш складна і стійка, по відношенню до людського впливу, система.

На рівні ландшафтів і геосистем більш високих рангів, найбільш суттєві перетворення відбуваються з «вторинними» компонентами: біотою, ґрунтами, водним режимом. Їх перебудова викликає, як правило, зворотнє порушення структури ландшафту. Відносно стійкі (незворотні) зміни спостерігаються за певними умовами:

1) людська діяльність дає поштовх процесам, до яких ландшафт вже підготовлений в силу закладених у ньому природних тенденцій.

2) складається в ландшафтах з нестійкою рівновагою, відчуваючи на собі швидку еволюцію, які багаті реліктовими елементами, а також, які знаходяться в екстремальних умовах (наприклад на межах зон). В подібних випадках буває достатньо невеликого поштовху, спеціально розрахованого, або випадкового, щоб порушити рівновагу і викликати вторинні процеси, які прискорять розвиток «прогресивних елементів» (по визначенню Б.Б.Полинова) в ландшафті. Це може бути і заболочування, і деградація багаторічної мерзлоти. В природних умовах такі процеси часто стримуються стабілізуючими факторами: людина безпосередньо сприяє розкриттю прихованих тенденцій, знімає стабілізуючі початок, яким частіше всього виступає рослинність.

3) екологічно еквівалентна заміна одних ландшафтів іншими. Цей випадок відноситься до перебудови рослинного покриву і зооценозів і ґрунтується на свідомому або стихійному використанні екологічного потенціалу геосистем. (рис.1).

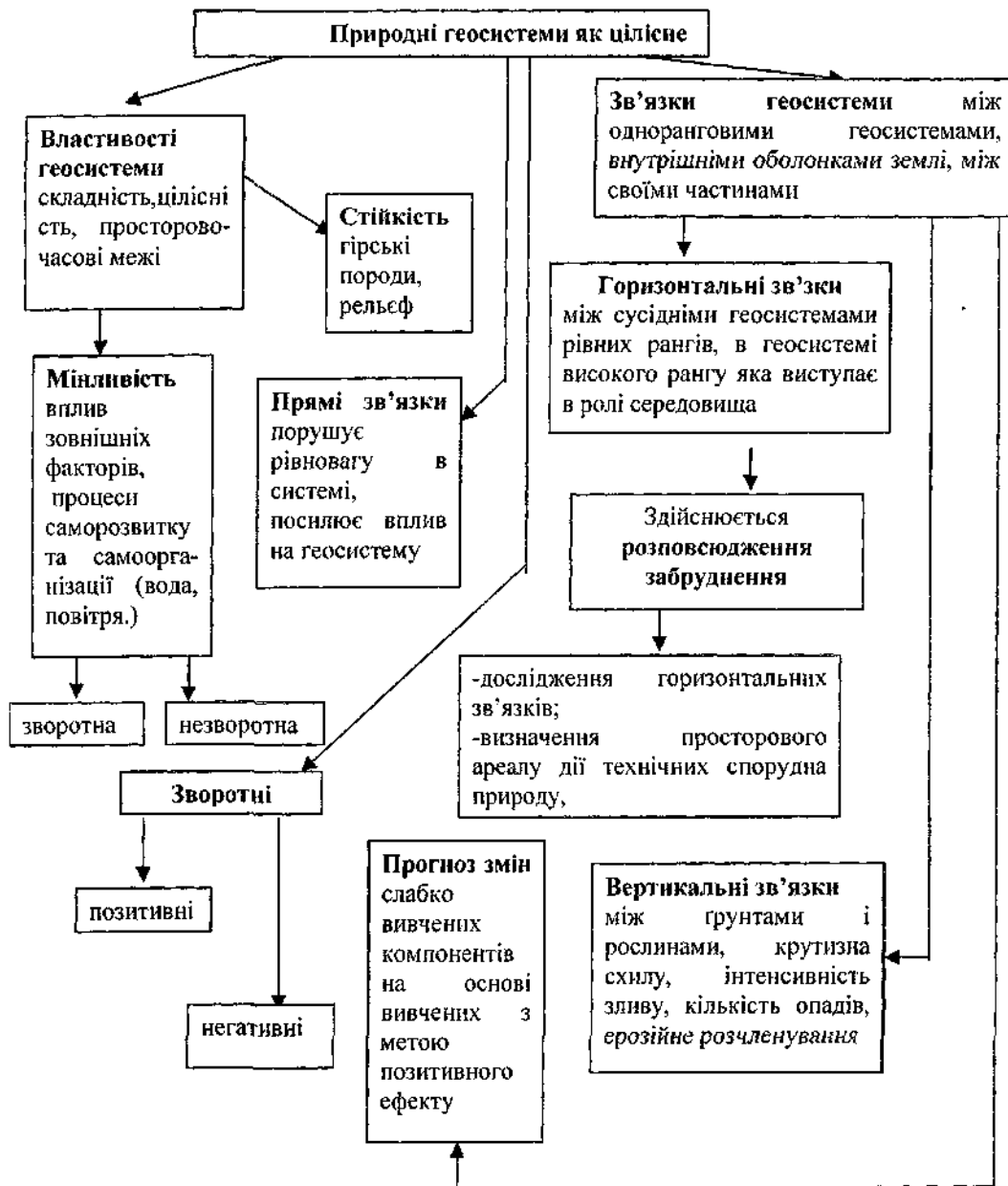

Рис. 1. Схема взаємозв'язків у природних геосистемах.

Об'єкти, які одержали назву «антропогенних ландшафтів», в більшій мірі представляють собою різноманітні порушені стани природних геосистем, або, як запропонував називати ще в 1938 р. П.П.Раменський, антропогенні модифікації природних комплексів. Серед них можуть бути, як вже означалось, і нові системи, приурочені до техногенних форм рельєфу, штучним лісонасадженням і т. ін. Але найбільш різноманітні зворотні модифікації, найчастіше обумовлені порушеннями рослинного покриву [2, 3].

Виходячи з вищесказаного можна виділити наступні основні категорії модифікацій ландшафтів:

1. Умовно незмінені, або первісні ландшафти, які не підлягають прямому господарчому використанню і впливу;
2. Слабко змінені ландшафти, підлягають екстенсивному господарчому впливу (палювання, риболовля, вибірні вирубка лісу), яке зачепило лише окремі «вторинні» компоненти, але

основні природні зв'язки залишаються непорушеними, і зміни мають зворотній характер (ландшафти, ще не залучені в активне господарське використання);

3. Порушені (сильно змінені) ландшафти, які підлягають інтенсивному стихійному впливу, в яких змінено багато компонентів, що призвело до існування порушення внутрішніх зв'язків у напрямку, часто незворотному і звичайно несприятливому з погляду суспільства. Ландшафти цієї групи широко розповсюджені в різних зонах; вони характеризуються такими процесами, як вторинна ерозія і дефляція, змив ґрунтів, заболочення, засолення, забруднення вод і атмосфери.

4. Культурні ландшафти, тобто раціонально перетворені ландшафти, в яких структура цілеспрямовано змінена на науковій підставі в інтересах суспільства [4].

Література

1. Гриневецький В.І. Стационарні ландшафтно-географічні дослідження в Україні / В.І. Гриневецький. - Київ-Луцьк: Україна та глобальні процеси, 2000. - 214 с.

2. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтно-екології: [Підр.] / Михайло Дмитрович Гродзинський. - К.: Либідь, 1993. - 316 с.

3. Гуцуляк В.М. Оцінка екологічної ситуації в ландшафтних комплексах (загальні підходи та методичні проблеми.): [Зб. наук. праць] / Гуцуляк В.М., Прискар В.Б. - К.- ВГЛІ Обрії. - В 4-х т. 2004.-Т.1. - С. 193-200

4. Исаченко А.Г. Оптимизация природной среды /Географический аспект/ / А.Г.Исаченко.-М. Мысль, 1980. - С. 178-183.

В.П. Брусак, доц., к. геогр. н.

Львівський національний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Сьогодні під *заповідною справою* розуміють комплекс організаційних, правових, наукових, економічних і виховних заходів, спрямованих на збереження унікальних та типових ландшафтів чи окремих природних об'єктів (видів рослинного і тваринного світу, насамперед рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги, геологічних відслонень, скельних утворень, водойм, мінеральних джерел тощо) в наукових, природоохоронних, еколого-освітніх та інших цілях. Заповідна справа займається проблемами комплексного збереження природних ландшафтів і поряд з ресурсною (покомпонентною) охороною утворює такий важливий міждисциплінарний науковий напрям як *охорона природи* (созологія) і *раціональне використання природних ресурсів*, що поєднує методологію і методи географії, біології, юриспруденції, технічних гуманітарних наук. Вирішення завдань насамперед природоохоронного характеру покладено на сукупність природно-заповідних територій і об'єктів різних категорій (в Україні їх налічується 11), які утворюють природно-заповідний фонд (ПЗФ) держави.

Сучасний етап розвитку заповідної справи в незалежній Україні свідчить про значний поступ у питаннях утвердження *поліфункціональної парадигми у нозології*, яка прийшла на зміну монофункціональній у 70-их рр. ХХ ст., акцентуванні уваги на *збереженні біологічного і ландшафтного різноманіття і формуванні екологічної мережі* та характеризується наступними ознаками:

1) суттєвим *зростанням загальної площі ПЗФ* (станом на 2009 р. становить 5,04% від території України, в 2003 р. становив 4,1 %, у 1992 р. - 2,1%, а в 1978 р. - всього 0,8 %);

2) *зростанням у структурі ПЗФ частки національних природних парків (НПП) і регіональних ландшафтних парків (РЛП)*, які є поліфункціональними заповідними категоріями, які поєднують своїх межах ділянки з абсолютним і регульованим заповідним режимом та території з рекреаційним традиційним невиснажливим господарським природокористуванням (лісо- і сільськогосподарським тощо). Поряд з природоохоронними однією з ведучих функцій НПП і РЛП є соціальна (рекреаційна). Станом на 1.01.2009 р., в Україні налічується 20 НПП загальною площею 787185,3 га та 53 РЛП площею 640529,7 га, що складає відповідно 24,9 і 20,2 %% від площі ПЗФ держави, а в 1990 р. УРСР було тільки 3 НПП (123,4 тис.га), на які припадало 6,5 % площі ПЗФ республіки;

3) *зростанням у структурі ПЗФ частки заповідних територій вищої категорії заповідності* - природних (ПЗ) і біосферних (БЗ) заповідників та НПП, - яким надаються земельні ділянки довічне користування для виконання ними природоохоронних, науково-дослідних, соціальних економічних й едукативних завдань. Сьогодні на ПЗ, БЗ і НПП припадає 37,4 % від площі ПЗФ